

**Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici**  
**Pedagogická fakulta**

## **SOCIALIA 2019**

**„Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí ?“**

**Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019,  
ktorá sa konala v hoteli Šachtička pri Banskej Bystrici v dňoch 17. – 18.  
októbra 2019**

**Banská Bystrica**  
**2019**

Názov: „**SOCIALIA 2019 „QUO VADIS SOCIÁLNA PEDAGOGIKA V 21. STOROČÍ?“**

**Vedecký redaktor:**

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.

**Výkonní redaktori:**

doc. PhDr. Mário Dulovics, PhD.

doc. PhDr. Miriam Niklová, PhD.

**Recenzenti:**

prof. zw. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki

doc. PaedDr. Ctibor Határ, PhD.

**Grafický návrh obálky:**

doc. Ing. Martin Hronec, PhD.

***Zborník je výstupom riešenia projektov KEGA a je financovaný z prostriedkov:***

*KEGA č. 027UMB-4/2019 pod názvom „Aktualizačné vzdelávanie pre sociálnych pedagógov základných a stredných škôl“ hlavnou riešiteľkou projektu je prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.*

*Zborník prešiel vedeckou korektúrou. Za jazykovú a obsahovú stránku zodpovedajú autori.*

**ISBN 978-80-557-1646-6**

## OBSAH

### Pozdravné príhovory

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD., hlavná garantka konferencie

doc. Ing. Vladimír Úradníček, PhD., prorektor UMB

prof. PaedDr. Štefan Porubský, PhD., dekan PF UMB

prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc., PF UHK

### HLAVNÉ REFERÁTY V PLÉNE

|                                                                                                                                                                                                       |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Blahoslav Kraus:</b> Trendy v sociálnej pedagogike na počátku 21. storočia .....                                                                                                                   | 15 |
| <b>Jolana Hroncová:</b> Sociálna pedagogika a profesia sociálneho pedagóga na Slovensku – ich vývoj, špecifiká a problémy, s osobitným zreteľom na „Banskobystrickú školu sociálnej pedagogiky“ ..... | 25 |
| <b>Marek Walancik:</b> Poľská sociálna pedagogika a jej transformácia po spoločenských zmenách .....                                                                                                  | 36 |
| <b>Jakub Hladík:</b> Sociálna pedagogika v ČR: rizika a príležitosti pro následující období ....                                                                                                      | 44 |
| <b>Miriam Niklová:</b> Sociálna pedagogika vo Fínsku v komparácii so Slovenskou sociálnou pedagogikou .....                                                                                           | 48 |

### Vystúpenia v sekciách

#### Sekcia č. 1: „Sociálna pedagogika v Európe v 21. storočí, jej zameranie a inštitucionalizácia“

|                                                                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Dana Hanesová:</b> Internacionálna dimenzia sociálnej pedagogiky 21. storočia .....                                                                                               | 58  |
| <b>Peter Ondrejko:</b> Mládež alebo mladá generácia? .....                                                                                                                           | 66  |
| <b>Jiří Semrád:</b> Sociálna a sociálne orientovaná pedagogika .....                                                                                                                 | 72  |
| <b>Iva Junová:</b> Evaluace studia sociální pedagogiky z pohledu absolventů Katedry sociální pedagogiky PdF UHK .....                                                                | 74  |
| <b>Katarzyna Kuziak:</b> Opieka nieformalna wyzwaniem dla pomocy społecznej .....                                                                                                    | 78  |
| <b>Monika Nová:</b> Vymezení vztahu sociální pedagogiky a sociální práce v kontextu práce s menšinami .....                                                                          | 83  |
| <b>Lucia Galková - Katarína Kurčíková:</b> Storytelling ako možnosť aktualizácie vzdelávania sociálnych pedagógov a ich pomáhajúcich profesionálov .....                             | 88  |
| <b>Mário Dulovics:</b> Prevencia online rizikového správania v školskej sociálno-výchovnej práci – nevyhnutnosť aktualizácie vzdelávania sociálnych pedagógov .....                  | 92  |
| <b>Hana Kocurová – Veronika Vrabcová:</b> Prevencia problémového správania a sociálno-patologických javov u žiakov prostredníctvom predmetov etická výchova a výtvarná výchova ..... | 96  |
| <b>Sekcia č. 2: „Sociálny pedagóg ako pomáhajúca profesia – nové výzvy, aktuálne problémy a možnosti ďalšieho vzdelávania“</b>                                                       |     |
| <b>Jolana Hroncová:</b> Vzťah sociálnej pedagogiky a sociálnej práce na Slovensku – historické aspekty a súčasnosť .....                                                             | 104 |
| <b>Renáta Orosová:</b> Možnosti spolupráce triedneho učiteľa a sociálneho pedagóga pri tvorbe pozitívnej klímy triedy .....                                                          | 111 |

|                                                                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Miroslav Procházka - Marie Najmonová - Miluše Vítečková:</b> Sociální pedagog a jeho uplatnění v týmu školního poradenského pracoviště .....                                      | 117 |
| <b>Darina Bačová:</b> Profesionální rozvoj sociálních pedagogů na Slovensku .....                                                                                                    | 124 |
| <b>Jan A. Malinowski:</b> Czas wolny jako narastający problem pedagogiki społecznej XXI wieku – wyzwania dla kształcenia pracowników socjalnych .....                                | 132 |
| <b>Alena Knotková:</b> Sociální pedagog v prostředí domovů mládeže a internátů .....                                                                                                 | 138 |
| <b>Petra Ambrožová:</b> Role sociálního pedagoga v práci s klimatem školy .....                                                                                                      | 140 |
| <b>Iva Jedličková:</b> Další profesní vzdělávání sociálních pedagogů v České republice: jeho východiska a příležitost pro univerzity .....                                           | 143 |
| <b>Joanna Żeromska-Charlińska:</b> Nieoczywisty status przyszłego pedagoga socjalnego .....                                                                                          | 149 |
| <b>Vlasta Belková:</b> Miesto odborných zamestnancov pri integrácii žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v škole .....                                              | 155 |
| <b>Urszula Kempieńska - Katarzyna Balcer - Małgorzata Safandowska:</b> Pomoc i wsparcie dla samotnych matek na przykładzie działalności Fundacji „Samotna Mama” we Włocławku .....   | 159 |
| <b>Vlasta Cabanová – Dušan Polonský:</b> Rozvoj sociálnej pedagogiky v regióne severozápadného Slovenska (k profilácii sociálnych pedagogov na Žilinskej Univerzite v Žiline) .....  | 164 |
| <b>Olimpia Gogolin – Eugeniusz Szymik:</b> Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rybniku a przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów .....                                | 170 |
| <b>Elżbieta Łuczak:</b> Problemy egzystencjalne osób bezdomnych ważnym wyzwaniem polityki socjalnej polskiego społeczeństwa .....                                                    | 174 |
| <b>Dariusz Sarżała:</b> Praca socjalna w kontekście readaptacji społecznej skazanych – propozycje dotyczące wypracowania modelu działań w tym zakresie .....                         | 180 |
| <b>Sekcia č.3: „Participácia sociálnych pedagogov na prevencii a riešení sociálnych ohrození detí a mládeže“</b>                                                                     |     |
| <b>Václav Bělík - Stanislava Hoferková:</b> Pohledy na rizikové chování jako téma současné sociální pedagogiky – pedagogové a rodiče .....                                           | 186 |
| <b>Petra Jedličková - Katarína Hollá:</b> Sexting a možnosti intervencie prostredníctvom inštrumentálneho obohacovania .....                                                         | 192 |
| <b>Petra Jedličková:</b> Úloha sociálneho pedagoga a školského špeciálneho pedagoga pri riešení sociálno-patologických javov .....                                                   | 197 |
| <b>Jan Hynek - Marie Najmonová - Miroslav Procházka:</b> Řešení nevhodného chování žáka v součinnosti se sociálním pedagogem .....                                                   | 204 |
| <b>Danuta Borecka-Biernat:</b> The role of self-esteem and the sense of control of the environment in regulation of coping strategies in youth in situations of social conflict .... | 210 |
| <b>Josef Kasal:</b> Etika jako nosný pilíř práce sociálního pedagoga .....                                                                                                           | 221 |
| <b>Stanislav Pelcák:</b> Determinanty chování souvisejícího se zdravím u seniorů 65+ .....                                                                                           | 226 |
| <b>Martin Knytl - Barbora Spěváková:</b> Možnosti rodičů v prevenci online rizikového chování dětí .....                                                                             | 232 |
| <b>Kamil Janiš - Vladimíra Kocourková:</b> Rizikové faktory médií jako činitele vývoje jedince .....                                                                                 | 228 |
| <b>Katarzyna Wasilewska-Ostrowska:</b> Homelessness as a lasting problem in social welfare (Bezdomność jako nieprzemijający problem w pomocy społecznej) .....                       | 243 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Jerzy Czołgoszewski:</b> Pedagog penitencjarny - jego rola i zadania w systemie społecznej readaptacji skazanych po opuszczeniu zakładu karnego.....                                                                                                                     | 250 |
| <b>Malgorzata Kitlinska-Król - Izabela Bieńkowska:</b> Współpraca nauczycieli i rodziców na rzecz profilaktyki społecznej .....                                                                                                                                             | 258 |
| <b>Łukasz Kubieniec:</b> Edukacja seksualna osób niepełnosprawnych intelektualnie- studium przypadku. Refleksje z realizacji programu przygotowującego osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu głębszym do pełnienia roli kobiety i mężczyzny w dorosłym życiu ..... | 269 |
| <b>Martin Hronec:</b> Možnosti participácie školských sociálnych pedagógov v prevencii záškoláctva a potencionálnej nezamestnanosti u žiakov .....                                                                                                                          | 276 |
| <b>Miriam Niklová:</b> Rizikové správanie žiakov v prostredí internetu a možnosti jeho prevencie prostredníctvom rozvíjania kritického myslenia .....                                                                                                                       | 281 |
| <b>Sekcia č.4: „Perspektívy rozvoja a sociálne aspekty spoločensky zodpovedného podnikania“</b>                                                                                                                                                                             |     |
| <b>Štefan Hronec - Jana Hroncová Vicianová - Martin Hronec:</b> Spoločenská zodpovednosť obyvateľov SR v environmentálnej oblasti .....                                                                                                                                     | 293 |
| <b>Jozef Bača - Darina Bačová:</b> Economy of Communion as a model of the socially responsible entrepreneurship and its application in practice in commercial and non-profit institutions .....                                                                             | 308 |
| <b>Mária Pisoňová:</b> Odchod zamestnancov do dôchodku v kontexte personálneho a vekového manažmentu .....                                                                                                                                                                  | 312 |
| <b>Závery z rokovania medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019 .....</b>                                                                                                                                                                                            | 319 |
| <b>Program medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019 .....</b>                                                                                                                                                                                                       | 321 |
| <b>Fotodokumentácia z medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019 .....</b>                                                                                                                                                                                            | 330 |

obyvateľstva sú nevyhnutným predpokladom prevencie nezamestnanosti, úspešného uplatnenia mladého človeka na trhu práce a tiež aj rozvoja národného hospodárstva.

## Literatúra

- EUROSTAT. *Harmonised unemployment rate by gender - age class 15-24*. Zdroj: [online]. <[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/labour\\_market/main\\_tabl](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/labour_market/main_tabl)>.
- HRONEC, M. (2016). Zosúladzovanie potrieb trhu práce a vzdelávania ako predpoklad prevencie nezamestnanosti. In: HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – HRONEC, M.: *Sociológia výchovy a sociálna patológia*. Žilina : IPV, 2016, s. 234 – 256. ISBN 978-80-554-1186-6.
- HRONEC, M. (2010) *Ekonomické aspekty výchovy a vzdelávania*. Banská Bystrica : PF UMB. ISBN 978-80-557-0055-7.
- HRONEC, Š. (2008) *Verejné výdavky na vzdelávanie*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2008. 204 s. ISBN 978-80-8083-654-2.
- Štatistický úrad SR. [online]. Zdroj: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>>.
- ÚPSVaR. *Absolventská štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie absolventov škôl 2000 – 2010*. [online]. Zdroj: <[http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky.html?page\\_id=1252](http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky.html?page_id=1252)>.
- URAMOVÁ, M. – ORVISKÁ, M. – BILKA, P. (2010) *The Impact of the Crisis on the Labour Market: A Demand Side Perspective*. In: Studia Universitatis „Vasile Goldis“ Arad Seria Stiinte Economice : „Vasile Goldis“ University Press. 2010, vol. 20, no. 1. P. 18. ISSN 1584-2339.
- URAMOVÁ, M. (2005.) *Sociálno-ekonomické súvislosti nezamestnanosti*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2005. 98 s. ISBN 80-8033-057-6.

## Kontakt na autora:

doc. Ing. Martin Hronec, PhD.  
Ekonomická fakulta UMB, Tajovského 10, Banská Bystrica  
[martin.hronec@umb.sk](mailto:martin.hronec@umb.sk)

## RIZIKOVÉ SPRÁVANIE ŽIAKOV V PROSTREDÍ INTERNETU A MOŽNOSTI JEHO PREVENČIE PROSTREDNÍCTVOM ROZVÍJANIA KRITICKÉHO MYSLENIA

Miriám Niklová, SR

**Príspevok je priebežným výstupom projektu KEGA č. 018/UMB-4/2018 pod názvom „Koučovací prístup ako nová forma rozvoja kritického myslenia študentov vo vysokoškolskom vzdelávaní.“**

Deti a mládež patria na jednej strane k najpočetnejším a najaktívnejším užívateľom elektronických médií, na strane druhej sú zároveň najrizikovejšou skupinou, pretože nedokážu vždy kriticky selektovať informácie, ktoré im média ponúkajú. Virtuálny priestor vytvára prostredie pre vznik rizikového správania, ktoré môže ohroziť nielen jednotlivcov samotných, ale aj ich blízke či široké okolie. Sociálne siete sú veľmi využívanou službou internetu. Pre deti

a mládež sú veľmi populárne a byť zaregistrovaný na sociálnej sieti je pre nich „in“. Dokonca deti, ktoré nevyužívajú sociálnu sieť môžu byť šikanované a vylúčené z prostredia rovesníkov. Jedným z benefitov sociálnych sietí je umožnenie komunikácie s fyzicky vzdialenými ľuďmi, spoznávanie nových ľudí, učenie sa cudzím jazykom, spoznávanie iných kultúr a pod. Zároveň prinášajú aj určité negatíva, ktoré súvisia s ich častým a nadmerným využívaním.

Podľa Cíleka (2016, s. 21) každodenné využívanie sociálnych sietí vedie k tomu, že používatelia nahrádzajú reálnu komunikáciu posielaním krátkych správ. Tým sa znižuje ich sociálna inteligencia a pri osobných stretnutiach tvárou v tvár s inou osobou často nevedia, o čom by mal byť obsah ich komunikácie. Stráca sa komunikácia s rodičmi, so starými rodičmi a ostatnými členmi rodiny.

Z výskumu *Special Eurobarometer Attitudes on Data Protection and Electronic Identity in the European Union*, ktorý bol realizovaný v roku 2010 vyplynulo, že sociálne siete využíva 80-90 % internetových používateľov a priemerný čas strávený na sociálnych sieťach sa stále zvyšuje. Podľa výsledkov výskumu s názvom *Sociálne siete na Slovensku*, ktorý bol realizovaný v roku 2011, využíva sociálne siete až 91 % ľudí vo veku 14-17 rokov. Zistilo sa tiež, že mladí ľudia v tomto veku sa na sociálne siete prihlasujú najčastejšie (Poláková a kol., 2013, s. 95).

V roku 2015 M. Veľšic s kolektívom autorov realizoval výskum, ktorého výsledky sú prezentované vo výskumnej správe s názvom *Deti a rodičia v kyberpriestore*. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že nie je príliš veľký rozdiel vo využívaní sociálnych sietí žiakmi vzhľadom na ich pohlavie a miesto bydliska (obec a mesto). Ďalej zistili, že 44 % detí trávi menej ako jednu hodinu denne čas na sociálnej sieti a 42 % respondentov uviedlo, že na sociálnej sieti trávi jednu až dve hodiny denne. Viac ako tri hodiny denne využíva sociálne siete až 14 % detí. Z hľadiska vzniku závislosti ich možno označiť ako rizikovú skupinu. Z výskumu tiež vyplynulo, že až 98 % detí využíva sociálne siete na kontakt s priateľmi a rovesníkmi. Až 80 % oslovených detí využíva sociálne siete na zdieľanie fotiek, hudby, videí a hranie online hier. Školské povinnosti ako dôvod prihlásenia sa na sociálnu sieť uviedli tri štvrtiny respondentov.

Byť prihlásený na sociálnych sieťach je možné kedykoľvek počas dňa, nakoľko sociálne siete nie sú viazané na jeden druh technológie ako napríklad počítač, ale môžu byť využívané aj na mobile alebo tablete (Blinka a kol., 2015, s. 180).

V roku 2010 bol najrozšírenejšou sociálnou sieťou na internete Facebook, ktorý bol pôvodne vytvorený v roku 2004 pre študentov ako uzavretá skupina. V roku 2009 ho prestal používať aj Bill Gates kvôli nekontrolovateľnej expanzii. Veľa mladých ľudí odhaľuje na Facebooku svoje súkromie za účelom sebareprezentácie a zvyšovania spoločenského statusu. Vystavujú sa však veľkému riziku zneužitia osobných údajov a fotografií. Podľa výskumu, ktorý sa realizoval na vysokoškólakoch vyplynulo, že Facebook im slúži predovšetkým na zábavu a len okrajovo na získavanie informácií a poznatkov (Biznárová, 2010).

Môžeme konštatovať, že ďalšou veľmi rozšírenou a populárnou sociálnou sieťou súčasnosti je Instagram. Prostredníctvom fotiek užívateľ zverejňuje svoj priebeh dňa a taktiež môže zdieľať svoje názory a postoje. Online vzťahy a priateľstvá sú časom pre užívateľa lepšie než vzťahy v bežnom živote a má pocit, že ľudia na internete ich dokážu oveľa lepšie pochopiť (Deti v sieti, 2013).

V roku 2016 boli zverejnené výsledky výskumu Millennials+, ktorý uskutočnila agentúra TNS Slovakia. Výskumu sa zúčastnilo 1500 mladých ľudí vo veku 12 až 26 rokov. Z výsledkov vyplynulo, že najpoužívanjšou sociálnou sieťou je Facebook. Na druhom mieste sa umiestnila aplikácia Snapchat a treťou najpopulárnejšou sociálnou sieťou je Instagram (<https://www.pcrevue.sk>).

Z psychologického hľadiska je závislosť na sociálnych sieťach definovaná ako nadmerná aktivita na týchto technológiách, ktoré majú vplyv na bežný život používateľa. Názov tohto javu je facebooková závislosť, odvodená od facebook addiction disorder – FAD, závislosť na sociálnych sieťach – social networking sites addiction disorder – SNSAD alebo závislosť na komunikácii – communication addiction disorder CAD. Charakteristiky facebookovej závislosti sú odvodené od charakteristiky závislosti na internete. Autori C. Lampe, Ch. Steinfield a N. Elissonová v roku 2006 zistili, že sociálne siete sú využívané najmä na kontakt s priateľmi a rovesníkmi, čo je jeden z dôvodov, ktoré môžu viesť k závislosti. Dôsledkom takejto závislosti môže byť napríklad zmena správania k sociálnemu okoliu a zmena spôsobu komunikácie (Pospíšilová, 2016).

Závislosť na informáciách je jednou z dôsledkov využívania internetu a sociálnych sietí. Závislosť alebo *internet addiction disorder* – IAD. Je možné ju definovať ako prehnane až chorobné vyhľadávanie stále novších a aktuálnejších informácií bez ohľadu na obsah a ich kvalitu. Môže ísť o status na sociálnej sieti, odkaz na rôzne články ohľadom ekonomiky, kultúry a mnohé iné témy. Závislý jedinec pri hľadaní informácií stráca pojem o čase a zanedbáva ostatné bežné činnosti. Závislý je zavalený takým množstvom informácií, že ich už nedokáže spracovať, preto je aj tak frustrovaný z nedostatku informácií. Závislosť na informáciách so sebou prináša aj takzvanú *facebookovú depresiu*. Spočíva v tom, že ak si používateľ na sociálnej sieti nikto nevšima, vzniká u neho depresia. Je to vlastne strach z vylúčenia virtuálneho spoločenstva alebo neúčast' na jeho dani. Čím viac sa ľudia cítia v reálnom živote osamelí, tým viac času strávia na sociálnej sieti. Ak však na sociálnej sieti aj absentuje záujem priateľov, negatívne pocity sa prehľbujú. Tento syndróm bol výskumníkmi nazvaný *FOMO – Fear Of Missing Out* (Strach z vynechania zo spoločnosti). Jeho hlavným prejavom je, že používatelia sociálnej siete sa začnú cítiť menejcenní a nepotrební, keď ich fotka alebo status na sociálnej sieti nie je dlhšie povšimnutý. Je teda neuspokojená spoločenská potreba niekam patriť a to môže viesť k reálnym depresiám (Poláková a kol., 2013). Fear Of Missing Out je silne prepojený s vyššou úrovňou angažovanosti na sociálnych médiách, čo znamená, že čím viac jednotlivec využíva sociálne médiá, tým je pravdepodobnejšie, že má skúsenosti s FoMO. Mnohí ľudia majú určitý stupeň výskytu FoMO a pre mnohých to nemusí byť problém. Deťom a mládeži spôsobuje FoMO strach v podobe úzkosti a pocitu nedostatočnosti (Keracher, 2017).

Podľa Blinku a kol. (2015, s. 183) sa závislosť alebo nadmerné využívanie sociálnych sietí týka skôr extrovertných ľudí, na rozdiel od jedincov závislých na online hrách, ktorí sú skôr introverti a nedôverujú svojim sociálnym schopnostiam. Sociálne siete ponúkajú možnosť nepretržitého kontaktu s inými ľuďmi, a tak aj rozšírenie spoločenského kolektívu, čo je pre extrovertov veľmi atraktívne. Ak nie sú na sociálnej sieti deň čo deň, môžu mať pocit, že im niečo veľmi dôležité uniká.

Sociálne siete sú nielen deťmi a mládežou používané veľmi často. Byť aktívnym na sociálnej sieti je medzi deťmi a mladými ľuďmi veľmi populárne, je to prejav životného štýlu. Preto je dôležité poznať riziká spojené s ich nadmerným využívaním, ktoré môže prerásť až do závislosti.

Vzhľadom ku skutočnosti, že narastá rizikové správanie medzi deťmi a mládežou je nevyhnutné venovať tomuto fenoménu pozornosť v teoretickej i empirickej rovine. Preto sme v roku 2019 realizovali empirický výskum vo vybraných základných školách v Banskobystrickom kraji. Dôvodom výberu tejto vekovej skupiny bola skutočnosť, že z hľadiska súčasnej generácie detí a mládeže, ktorá žije v digitálnom svete elektronických médií, kde sa socializujú, komunikujú a zdieľajú svoje životy, považujeme ich za reprezentatívnych



vzhľadom na uvedené skutočnosti. Pre získavanie dát výskumu sme aplikovali dotazník vlastnej konštrukcie. Cieľom výskumu bolo zistiť riziko vzniku a mieru výskytu nadmerného využívania médií u žiakov základných škôl. So zámerom dosiahnuť stanovený cieľ výskumu, bolo potrebné zistiť: koľko času venujú skúmaní žiaci základných škôl využívaniu internetu a aké stránky navštevujú najčastejšie, aké množstvo času trávia žiaci základných škôl na sociálnych sieťach a ktoré z nich preferujú a pod. V predkladanej štúdii prezentujeme parciálne výsledky realizovaného výskumu.

Výskumný súbor tvorilo 251 žiakov (124 dievčat, 127 chlapcov). Zloženie výskumného súboru z aspektu ročníkov žiakov a ich pohlavia prezentujeme v nasledujúcej tabuľke.

*Tab. 1 Zloženie respondentov podľa ročníka a pohlavia*

| <b>Pohlavie</b>  | <b>Dievčatá</b> |          | <b>Chlapci</b> |          | <b>Spolu</b> |          |
|------------------|-----------------|----------|----------------|----------|--------------|----------|
| <b>Ročník</b>    | <b>n</b>        | <b>%</b> | <b>N</b>       | <b>%</b> | <b>N</b>     | <b>%</b> |
| <b>5. ročník</b> | 9               | 3,59     | 19             | 7,57     | 28           | 11,16    |
| <b>6. ročník</b> | 24              | 9,56     | 22             | 8,76     | 46           | 18,33    |
| <b>7. ročník</b> | 25              | 9,96     | 39             | 15,54    | 64           | 25,50    |
| <b>8. ročník</b> | 37              | 14,74    | 29             | 11,55    | 66           | 26,29    |
| <b>9. ročník</b> | 29              | 11,55    | 18             | 7,17     | 47           | 18,73    |
| <b>Spolu</b>     | 124             | 49,40    | 127            | 50,60    | 251          | 100,00   |

Výberový súbor nášho výskumu tvorilo 26,29% žiakov 8. ročníka a 25,50% žiakov 7. ročníka. Najvyššie zastúpenie dievčat bolo v 8. ročníku, čo činí 14,74% a najmenej dievčat v 5. ročníku, čo predstavuje 3,59%. Najvyšší počet chlapcov bol 15,54% v 7. ročníku a najmenej 7,17% chlapcov v 9. ročníku.

Internet predstavuje veľmi významné médium, ktoré je veľmi často využívané u detí, mládeže a dospelých. V kontexte nášho výskumu sme preto zisťovali do akej miery skúmaní žiaci využívajú internet. Zistili sme, že 124 dievčat a 127 chlapcov má k dispozícii internet. V nasledujúcich tabuľkách uvádzame výsledky výskumu so zreteľom na frekvenciu a miesto využívania internetu žiakmi skúmaných základných škôl.

*Tab. 2 Frekvencia a miesto využívania internetu žiakmi základných škôl*

|          | Škála | 1     |       | 2           |       | 3       |       | 4     |       | 5           |       | Spolu |        |
|----------|-------|-------|-------|-------------|-------|---------|-------|-------|-------|-------------|-------|-------|--------|
|          |       | Vôbec |       | Menej často |       | Niekedy |       | Často |       | Veľmi často |       |       |        |
| Dievčatá |       | n     | %     | n           | %     | N       | %     | n     | %     | n           | %     | N     | %      |
|          | 1     | 1     | 0,81  | 5           | 4,03  | 24      | 19,35 | 40    | 32,26 | 54          | 43,55 | 124   | 100,00 |
|          | 2     | 64    | 51,61 | 29          | 23,39 | 17      | 13,71 | 9     | 7,26  | 5           | 4,03  | 124   | 100,00 |

|         |   |    |       |    |       |    |       |    |       |    |       |         |            |
|---------|---|----|-------|----|-------|----|-------|----|-------|----|-------|---------|------------|
| Chlapci | 3 | 33 | 26,61 | 25 | 20,16 | 37 | 29,84 | 16 | 12,90 | 13 | 10,48 | 12<br>4 | 100,0<br>0 |
|         | 4 | 80 | 64,52 | 8  | 6,45  | 18 | 14,52 | 7  | 5,65  | 11 | 8,87  | 12<br>4 | 100,0<br>0 |
|         | 1 | 2  | 1,57  | 4  | 3,15  | 12 | 9,45  | 47 | 37,01 | 62 | 48,82 | 12<br>7 | 100,0<br>0 |
|         | 2 | 72 | 56,69 | 27 | 21,26 | 19 | 14,96 | 6  | 4,72  | 3  | 2,36  | 12<br>7 | 100,0<br>0 |
| Chlapci | 3 | 32 | 25,20 | 32 | 25,20 | 26 | 20,47 | 24 | 18,90 | 13 | 10,24 | 12<br>7 | 100,0<br>0 |
|         | 4 | 87 | 68,50 | 13 | 10,24 | 11 | 8,66  | 10 | 7,87  | 6  | 4,72  | 12<br>7 | 100,0<br>0 |

**Legenda:** 1 – doma, 2 – v škole, 3 – u kamaráta/kamarátky, 4 – iné (uvedť)

*Tab. 3 Frekvencia a miesto využívania internetu- popisná štatistika dievčatá*

| Alternatívy | 1     | 2     | 3     | 4     |
|-------------|-------|-------|-------|-------|
| Priemer     | 4,14  | 1,89  | 2,60  | 1,88  |
| Min         | 1     | 1     | 1     | 1     |
| Max         | 5     | 5     | 5     | 5     |
| Medián      | 4     | 1     | 3     | 1     |
| Modus       | 5     | 1     | 3     | 1     |
| N modus     | 54    | 64    | 37    | 80    |
| SD          | 0,922 | 1,142 | 1,293 | 1,347 |
| Poradie     | 1.    | 3.    | 2.    | 4.    |

**Legenda:** 1 – doma, 2 – v škole, 3 – u kamaráta/kamarátky, 4 – iné (uvedť)

*Tab. 4 Frekvencia a miesto využívania internetu- popisná štatistika chlapci*

| Alternatívy | 1     | 2     | 3     | 4     |
|-------------|-------|-------|-------|-------|
| Priemer     | 4,28  | 1,75  | 2,64  | 1,70  |
| Min         | 1     | 1     | 1     | 1     |
| Max         | 5     | 5     | 5     | 5     |
| Medián      | 4     | 1     | 2     | 1     |
| Modus       | 5     | 1     | 2     | 1     |
| N modus     | 62    | 72    | 32    | 87    |
| SD          | 0,881 | 1,031 | 1,319 | 1,197 |
| Poradie     | 1.    | 3.    | 2.    | 4.    |

**Legenda:** 1 – doma, 2 – v škole, 3 – u kamaráta/kamarátky, 4 – iné (uvedť)

Z výsledkov výskumu uvedených v tabuľkách vyplýva, že až 75,81% dievčat a 85,83% chlapcov využíva *doma* internet často až veľmi často. Iba 0,81% dievčat a 1,57% chlapcov uviedlo, že internet *doma* nevyužívajú vôbec. Zároveň môžeme konštatovať, že aj dievčatá, aj chlapci využívajú internet prioritne *doma*. Na druhom mieste skúmaní žiaci uvádzali, že internet využívajú *u kamaráta/kamarátky*. V škole žiaci tak dievčatá, ako aj chlapci internet využívajú už menej často, čo je pochopiteľné vzhľadom ku skutočnosti, že v škole prebieha výchovno-vzdelávací proces. V kategórii *iné*, dievčatá najčastejšie uvádzali odpovede: *u starých rodičov*, *vonku* a *v reštaurácii/kaviarni*. Chlapci pri označení kategórie *iné*, uvádzali najčastejšie odpovede: *vonku* a *u starých rodičov*.

Zaujímalo nás nielen to, ako často žiaci základných škôl využívajú internet, ale tiež na aký účel ho používajú. Výsledky výskumu v tomto smere uvádzame v tabuľkách T5 a T6.

Tab. 5 Účel a frekvencia využívania internetu žiakmi základných škôl

|          | Škála | 1     |       | 2                  |       | 3        |       | 4        |       | 5        |       | 6                 |       | Spolu |        |
|----------|-------|-------|-------|--------------------|-------|----------|-------|----------|-------|----------|-------|-------------------|-------|-------|--------|
|          |       | Vôbec |       | Menej ako 1 hodinu |       | 1 hodinu |       | 2 hodiny |       | 3 hodiny |       | Viac ako 3 hodiny |       |       |        |
| Dievčatá |       | n     | %     | n                  | %     | n        | %     | n        | %     | N        | %     | N                 | %     | N     | %      |
|          | 1     | 6     | 4,84  | 21                 | 16,94 | 19       | 15,32 | 22       | 17,74 | 15       | 12,10 | 41                | 33,06 | 124   | 100,00 |
|          | 2     | 57    | 45,97 | 36                 | 29,03 | 16       | 12,90 | 6        | 4,84  | 1        | 0,81  | 8                 | 6,45  | 124   | 100,00 |
|          | 3     | 66    | 53,23 | 31                 | 25,00 | 16       | 12,90 | 7        | 5,65  | 1        | 0,81  | 3                 | 2,42  | 124   | 100,00 |
|          | 4     | 45    | 36,29 | 36                 | 29,03 | 21       | 16,94 | 8        | 6,45  | 5        | 4,03  | 9                 | 7,26  | 124   | 100,00 |
|          | 5     | 22    | 17,74 | 54                 | 43,55 | 37       | 29,84 | 7        | 5,65  | 3        | 2,42  | 1                 | 0,81  | 124   | 100,00 |
|          | 6     | 22    | 17,74 | 56                 | 45,16 | 26       | 20,97 | 8        | 6,45  | 4        | 3,23  | 8                 | 6,45  | 124   | 100,00 |
|          | 7     | 103   | 83,06 | 4                  | 3,23  | 2        | 1,61  | 4        | 3,23  | 5        | 4,03  | 6                 | 4,84  | 124   | 100,00 |
| Chlapci  | 1     | 10    | 7,87  | 33                 | 25,98 | 24       | 18,90 | 20       | 15,75 | 13       | 10,24 | 27                | 21,26 | 127   | 100,00 |
|          | 2     | 11    | 8,66  | 13                 | 10,24 | 20       | 15,75 | 22       | 17,32 | 22       | 17,32 | 39                | 30,71 | 127   | 100,00 |
|          | 3     | 79    | 62,20 | 31                 | 24,41 | 15       | 11,81 | 1        | 0,79  | 0        | 0,00  | 1                 | 0,79  | 127   | 100,00 |
|          | 4     | 66    | 51,97 | 39                 | 30,71 | 11       | 8,66  | 3        | 2,36  | 5        | 3,94  | 3                 | 2,36  | 127   | 100,00 |
|          | 5     | 45    | 35,43 | 60                 | 47,24 | 12       | 9,45  | 6        | 4,72  | 4        | 3,15  | 0                 | 0,00  | 127   | 100,00 |
|          | 6     | 37    | 29,13 | 46                 | 36,22 | 29       | 22,83 | 4        | 3,15  | 5        | 3,94  | 6                 | 4,72  | 127   | 100,00 |

|  |   |    |      |   |      |   |      |   |      |   |      |   |      |    |       |
|--|---|----|------|---|------|---|------|---|------|---|------|---|------|----|-------|
|  | 7 | 10 | 81,1 | 4 | 3,15 | 5 | 3,94 | 2 | 1,57 | 5 | 3,94 | 8 | 6,30 | 12 | 100,0 |
|  |   | 3  | 0    |   |      |   |      |   |      |   |      |   |      | 7  | 0     |

**Legenda:** 1 – sociálne siete, 2 – hranie hier, 3 – nákupy, 4 – písanie/čítanie blogov, 5 – školské účely, 6 – vyhľadávanie informácií pre zaujímavosť, 7 – iné (uved’)

Tab. 6 Rozdiel účelu využívania internetových stránok z aspektu skúmaných žiakov

| Sociálne siete                    | n   | AM   | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|-----------------------------------|-----|------|-----|-------|-----------------------|-------|
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 4,15 | 4,0 | 1,646 | -2,677                | 0,007 |
| Chlapci                           | 127 | 3,58 | 3,0 | 1,654 |                       |       |
| Hry                               | n   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 2,05 | 2,0 | 1,378 | -9,081                | 0,000 |
| Chlapci                           | 127 | 4,17 | 4,0 | 1,656 |                       |       |
| Nákupy                            | n   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 1,83 | 1,0 | 1,153 | -1,812                | 0,070 |
| Chlapci                           | 127 | 1,54 | 1,0 | 1,950 |                       |       |
| Písanie, čítanie blogov           | n   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 2,35 | 2,0 | 1,487 | -3,118                | 0,002 |
| Chlapci                           | 127 | 1,83 | 1,0 | 1,866 |                       |       |
| Školské účely                     | n   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 2,34 | 2,0 | 0,970 | -3,930                | 0,000 |
| Chlapci                           | 127 | 1,93 | 2,0 | 0,961 |                       |       |
| Vyhľadávanie info pre zaujímavosť | n   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|                                   |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá                          | 124 | 2,52 | 2,0 | 1,310 | -1,470                | 0,142 |
| Chlapci                           | 127 | 2,31 | 2,0 | 1,294 |                       |       |

Z výsledkov výskumu vyplýva, že 45,16% dievčat a 31,50% chlapcov využíva internet na *sociálne siete* až 3 hodiny alebo viac ako 3 hodiny denne. Na *hranie počítačových/online hier* využíva internet 3 hodiny alebo viac ako 3 hodiny denne 7,26% dievčat a až 48,03% chlapcov. Na *školské účely* nevyužíva internet vôbec 17,74% dievčat a až 35,43% chlapcov. Taktiež sme zistili, že dievčatá na internete najčastejšie využívajú *sociálne siete*. Až 41 dievčat uviedlo, že využíva *sociálne siete* viac ako 3 hodiny denne. Chlapci uviedli využívanie *sociálnych sietí* na druhom mieste po hraní online hier. Až 39 chlapcov hráva online hry viac ako 3 hodiny denne. V porovnaní s dievčatami je v ich odpovediach *hranie online hier* až na piatom mieste. Dievčatá na druhom mieste využívajú internet na *vyhľadávanie informácií pre zaujímavosť*. *Písaniu/čítaniu blogov* sa dievčatá venujú viac ako chlapci. Taktiež cez internet *nakupuje* viac dievčat ako chlapcov. Chlapci v kategórii *iné*, uvádzali najčastejšie odpovede: *pozeranie videí, počúvanie hudby a pozeranie filmov*. Dievčatá v tejto kategórii uviedli najčastejšie odpovede:

pozeranie videí, počúvanie hudby a čítanie kníh na internete. Zároveň sme zaznamenali štatistické významné rozdiely pri využívaní sociálnych sietí v prospech dievčat, taktiež v písaní a čítaní blogov v prospech dievčat a využívanie internetu na školské účely. Chlapci častejšie ako dievčatá hrajú počítačové hry, kde sa nám potvrdili štatisticky významné rozdiely.

Z výsledkov výskumu môžeme konštatovať, že chlapci najviac času na internete využívajú *hraním online hier* a na *sociálnych sieťach*. Dievčatá trávia najviac času na *sociálnych sieťach*, pričom *hranie hier* sa u nich vyskytlo až na piatom mieste.

Ďalšou oblasťou vo výskume sme zisťovali aké typy internetových stránok skúmaní žiaci základných škôl navštevujú a ako často. Výsledky uvádzame v nasledujúcich tabuľkách.

Tab. 7 Typy internetových stránok a frekvencia ich návštevnosti z aspektu skúmaných žiakov

|          | Škála | 1     |       | 2           |       | 3       |       | 4     |       | 5           |       | Spolu |        |
|----------|-------|-------|-------|-------------|-------|---------|-------|-------|-------|-------------|-------|-------|--------|
|          |       | Vôbec |       | Menej často |       | Niekedy |       | Často |       | Veľmi často |       |       |        |
| Dievčatá | n     | %     | n     | %           | n     | %       | n     | %     | N     | %           | N     | %     |        |
|          | 1     | 21    | 16,94 | 52          | 41,94 | 33      | 26,61 | 11    | 8,87  | 7           | 5,65  | 124   | 100,00 |
|          | 2     | 37    | 29,84 | 42          | 33,87 | 30      | 24,19 | 10    | 8,06  | 5           | 4,03  | 124   | 100,00 |
|          | 3     | 34    | 27,42 | 14          | 11,29 | 29      | 23,39 | 21    | 16,94 | 26          | 20,97 | 124   | 100,00 |
|          | 4     | 62    | 50,00 | 41          | 33,06 | 10      | 8,06  | 9     | 7,26  | 2           | 1,61  | 124   | 100,00 |
|          | 5     | 60    | 48,39 | 34          | 27,42 | 18      | 14,52 | 4     | 3,23  | 8           | 6,45  | 124   | 100,00 |
|          | 6     | 80    | 64,52 | 1           | 0,81  | 2       | 1,61  | 15    | 12,10 | 26          | 20,97 | 124   | 100,00 |
| Chlapci  | 1     | 38    | 29,92 | 48          | 37,80 | 31      | 24,41 | 9     | 7,09  | 1           | 0,79  | 127   | 100,00 |
|          | 2     | 62    | 48,82 | 40          | 31,50 | 16      | 12,60 | 7     | 5,51  | 2           | 1,57  | 127   | 100,00 |
|          | 3     | 36    | 28,35 | 21          | 16,54 | 26      | 20,47 | 25    | 19,69 | 19          | 14,96 | 127   | 100,00 |
|          | 4     | 81    | 63,78 | 29          | 22,83 | 10      | 7,87  | 4     | 3,15  | 3           | 2,36  | 127   | 100,00 |
|          | 5     | 18    | 14,17 | 17          | 13,39 | 24      | 18,90 | 39    | 30,71 | 29          | 22,83 | 127   | 100,00 |
|          | 6     | 92    | 72,44 | 1           | 0,79  | 5       | 3,94  | 7     | 5,51  | 22          | 17,32 | 127   | 100,00 |

**Legenda:** 1 – Wikipédia, 2 – Táhaky-referáty, 3 – Facebook, 4 – blogy, 5 – online hry, 6 – iné (uved')

Tab. 8 Rozdiely pri využívaní vybraných typov internetových stránok z aspektu pohlavia skúmaných žiakov

| Wikipedia  | N   | AM   | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|------------|-----|------|-----|-------|-----------------------|-------|
|            |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá   | 124 | 2,44 | 2,0 | 1,054 | -2,412                | 0,016 |
| Chlapci    | 127 | 2,11 | 2,0 | 0,945 |                       |       |
| Ťaháky     | N   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|            |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá   | 124 | 2,23 | 2,0 | 1,088 | -3,418                | 0,001 |
| Chlapci    | 127 | 1,80 | 2,0 | 0,971 |                       |       |
| Facebook   | N   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|            |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá   | 124 | 2,93 | 3,0 | 1,493 | -0,854                | 0,393 |
| Chlapci    | 127 | 2,76 | 3,0 | 1,433 |                       |       |
| Blogy      | N   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|            |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá   | 124 | 1,77 | 1,5 | 0,986 | -2,054                | 0,040 |
| Chlapci    | 127 | 1,57 | 1,0 | 0,939 |                       |       |
| Online hry | N   |      | Mdn | SD    | Mann Whitneyho U-test |       |
|            |     |      |     |       | Z                     | p     |
| Dievčatá   | 124 | 1,92 | 2,0 | 1,159 | -7,807                | 0,000 |
| Chlapci    | 127 | 3,35 | 4,0 | 1,347 |                       |       |

Zistili sme, že internetovú stránku sociálnej siete *Facebook* navštevuje často až veľmi často 37,91% dievčat a 34,65% chlapcov. *Facebook* nenavštevuje vôbec 27,42% dievčat a 28,35% chlapcov. Internetové stránky s *online hrami* navštevuje často až veľmi často 9,68% dievčat a až 53,54% chlapcov. Až 48,39% dievčat uviedlo, že internetové stránky s *online hrami* nenavštevujú vôbec. *Blogy* nie sú vo veľkej miere navštevované, čo uvádza 50,00% dievčat a 63,78% chlapcov. Na základe Mann Whitneyho testu sme zaznamenali štatisticky významné rozdiely v prospech chlapcov pri online hrách, čo nám dokumentovala aj predchádzajúca tabuľka.

Zo stredných hodnôt sme určili poradie typov internetových stránok z hľadiska ich návštevnosti. Na prvom mieste najviac navštevujú sociálnu sieť *Facebook* dievčatá. Chlapci najčastejšie navštevujú internetové stránky s *online hrami*, ktoré dievčatá tak často nenavštevujú. Druhé miesto obsadila internetová stránka *Wikipedia*, ktorá je dievčatami veľmi obľúbená a chlapci na tomto mieste využívajú častejšie sociálnu sieť *Facebook*. V kategórii *iné*, dievčatá uvádzali najčastejšie odpovede: *Instagram* a *Youtube*. Kategóriu *iné*, chlapci označili na štvrtom mieste, kde uvádzali najčastejšie odpovede: *Instagram*, *Youtube*, *stránky na pozeranie filmov* a jeden chlapec dokonca uviedol *pornografické stránky*. Čítanie/písanie blogov nie je žiakmi oboch pohlaví veľmi obľúbené.

Podľa výskumu J. Tomkovej a kol. (2015), navštevuje po dobu 1-2 hodiny denne na internete až 48,9% žiakov vo veku 11-13 rokov. Dĺžka času stráveného na internete stúpa počas víkendu alebo voľných dní. Viac ako 4 hodiny denne počas tzv. *voľných dní* venuje internetu

trojnásobne viac žiakov ako počas dní školského vyučovania. Podľa výsledkov výskumu EU Kids Online z roku 2009 vyplýva, že až 29% detí v Európe vykazuje jeden alebo viac príznakov, ktoré súvisia s nadmerným využívaním internetu. Patologickú úroveň využívania internetu dosahuje 1% detí, čo nepovažujeme pri množstve respondentov z celej Európy za málo. Preto je v tomto smere nevyhnutné zvýšiť výchovné a preventívne úsilie rodiny, ale aj školy a ďalších výchovných zariadení. Aby bola prevencia efektívna, je potrebné, aby zainteresovanie všetkých relevantných subjektov a inštitúcií v prevencii bolo systematické, komplexné a dlhodobé. V zmysle Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike na 2016 - 2020 a z nej vyplývajúcich úloh pre Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR je uvedené, že je potrebné metodicky usmerňovať výchovno-vzdelávací proces v oblasti prevencie rizikového správania sa u detí a ochrany pred sociálno-patologickými javmi.

Významnú úlohu v školách má koordinátor prevencie, triedni učitelia, ale aj všetci učitelia v škole. Keďže ide o pedagogických zamestnancov školy, ktorých ťažisko pôsobenia spočíva vo vyučovanom procese môžu prevenciu rizikového správania implementovať do vybraných predmetov ako je: náuka o spoločnosti, občianska výchova, etická výchova, literárna výchova, ale aj informatika a ďalšie predmety. Realizovanie prevencie je nesmierne dôležitá činnosť sociálneho pedagóga. Predchádzanie nadmernému využívaniu médií žiakmi ZŠ je potrebné a žiaduce, pretože doba, v ktorej žijeme, je výrazne ovplyvnená modernými technológiami. Tie by však mali ovplyvňovať život človeka pozitívnym a nie negatívnym spôsobom. Je preto veľmi podstatné, aby sa žiaci už od tých najnižších ročníkov učili a osvojovali si zodpovedné využívanie internetu a iných médií. Prevencia online rizikového správania v prostredí internetu alebo prostredníctvom iných foriem IKT patrí medzi ťažiskové činnosti školských sociálnych pedagógov. V intenciách primárnej prevencie, školský sociálny pedagóg pôsobí na žiakov v smere viktimáčnom a v smere patratračnom (M. Dulovics, 2017). V prvej rovine je úlohou sociálnych pedagógov poskytnúť žiakom základné informácie o bezpečnom používaní internetu, ako aj informácie o dôležitosti dodržiavania pravidiel slušného správania v intenciách virtuálnej komunikácie. Z ďalšieho aspektu je dôležité informovať žiakov o možných negatívnych následkoch ich protispoločenského konania vo virtuálnom priestore a predísť rôznym formám deviantného správania. Sekundárna prevencia, ktorá je v školách ťažiskovo zastúpená je zameraná na rizikové skupiny žiakov, u ktorých je predpoklad, že sa sami budú správať deviantne alebo sa stanú obeťami deviantného správania. V rámci sekundárnej prevencie je nutné, zo strany sociálneho pedagóga, zamerať pozornosť na žiakov, ktorí sú uzavretí, marginalizovaní, pochádzajú zo znevýhodneného sociálneho prostredia, boli obeťou šikanovania a pod. Školský sociálny pedagóg disponuje kompetenciami v zmysle predchádzania a riešenia rizikového správania vo virtuálnom prostredí (prevencie, poradenstva, terapie,...) Výhodou sociálneho pedagóga ako odborného zamestnanca školy je, že nie je zaťažovaný vyučovacím procesom a môže realizovať preventívne aktivity formou preventívnych projektov a programov v plnom rozsahu a dlhodobo. Tie sú považované v prevencii za veľmi efektívne. Keďže v súčasnosti s nárastom problémového správania žiakov, ako aj znižovaním veku, v ktorom sa u žiakov prejavujú, klesá preventabilita žiakov. Je nevyhnutné preventívne pôsobiť na žiakov už na prvom stupni základných škôl formou nešpecifickej prevencie a kontinuálne prechádzať do špecifickej prevencie vybraných foriem deviantného správania. Sociálny pedagóg môže aplikovať rôzne aktivizujúce metódy pri realizovaní preventívneho programu alebo iných preventívnych aktivít, ktoré sú pre žiakov prijateľnejšie a sám žiak sa stáva aktívnym participantom na ich riešení. V súčasnosti existujú mnohé internetové portály ako napr. [www.ovce.sk](http://www.ovce.sk), [www.nezavislost.sk](http://www.nezavislost.sk), [www.stopline.sk](http://www.stopline.sk), [www.pomoc.sk](http://www.pomoc.sk), [www.nehejtuj.sk](http://www.nehejtuj.sk) a i., na ktorých sú dostupné mnohé

metodiky, aktivity, ktoré môžu byť aplikované alebo modifikované na konkrétne školské prostredie (Niklová, 2019).

Osobitnú úlohu vo výchovno-vzdelávacom procese v školách zastáva mediálna výchova. Cieľom mediálnej výchovy je rozvoj kritického myslenia u žiakov, ochrana pred potencionálnym ohrozením, selekcia prijímaných informácií s cieľom vyjadriť a vytvárať vlastné názory a postoje vo vzťahu k médiám a mediálnym produktom. V nadväznosti na mediálnu gramotnosť by žiaci mali sami dokázať koncipovať mediálne produkty a mali by disponovať takými kompetenciami, ktorým by mohli efektívne čeliť mediálnej manipulácii. Je v kompetenciách školy, akým spôsobom povinne integruje problematiku mediálnej výchovy do obsahu vzdelávania. Najčastejšie sa v školách realizuje mediálna výchova ako prierezová téma a integruje sa do školských kurikul iných edukatívnych predmetov a to najmä informatiky, slovenského jazyka alebo výchovných predmetov akými sú najmä: etická výchova, občianska, hudobná a i. Učiteľ môže v edukačnom procese využívať rôzne metódy, ktoré musí flexibilne korigovať vzhľadom ku špecifikám tej, ktorej vekovej skupiny.

Rozvíjanie kritického myslenia u žiakov je akcentované aj v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania pod názvom Učiace sa Slovensko, kde sa v časti 1-10.07 v obsahu vzdelávania kladie dôraz na vytváranie priestoru vo vzdelávacích programoch na komentovanie aktuálneho diania. Kurikulum musí ponechávať istý priestor na to, aby učitelia mohli na hodinách flexibilne reagovať na aktuálne dianie doma a vo svete, komentovať významné udalosti a využívať ich na prepojenie učiva s každodenným životom. V časti zameranej na formy, metódy a organizáciu vyučovania (1-11.06) zdôrazňuje uvedený program implementáciu kladenia otázok, diskusií, prezentácie vlastných názorov a argumentácie do procesu edukácie. J. Koníčková uvádza, že metódy kritického myslenia by mali byť akýmsi nástrojom, ktorý vedie žiakov k porozumeniu učiva, k odhaľovaniu vzťahov medzi osvojenými faktami, k vytváraniu vlastného názoru a celkovo k prehĺbeniu poznatkov. Kritické myslenie je zamerané na získavanie informácií, ich hodnotenie a nachádzanie logických a objektívnych súvislostí. Medzi najznámejšie metódy podporujúce kritické myslenie patrí E-U-R metóda. Vytvorili ju K. S. Meredith a J.L. Steelová z Univerzity v Severnej Iowe (USA). E-U-R je jednou z metód plánovania výučby, niekedy nazývaná aj trojfázový model učenia. Skladá sa z evokácie, uvedomenia si významu informácii a reflexie. V každej z týchto fáz dochádza k inej forme učenia sa.

**Evokácia** - V prvej časti aktivity si žiaci samostatne vybavujú, čo už o téme vedia, jej cieľom je žiakov motivovať a zaktivizovať. Vybavujú si vlastné vedomosti, známe informácie, čo si myslia, že vedia a aké otázky a myšlienky im k nim napadajú. Žiaci tak neskôr môžu spojiť nové so známym a tým lepšie porozumejú novým informáciám.

**Uvedomenie** - V druhej fáze aktivity žiaci získavajú a spracovávajú nové informácie. Tie si následne zaraďujú do vlastného systému poznania, čiže medzi pôvodné informácie, ktoré si vybavili a utriedili v priebehu evokácie.

**Reflexia** - Je záverečná, ale najdôležitejšia časť aktivity a procesu učenia sa. Paradoxne, predovšetkým z dôvodu nedostatku času na konci vyučovacej hodiny, je aj najčastejšie vynechávaná. Bez samotnej reflexie sa však žiaci nemusia počas hodiny nič naučiť, hoci by aj bola aktivita zaujímavá alebo zábavná. V reflexii si žiaci uvedomia, čo a ako sa naučili, zatriedujú, systematizujú a upevňujú nové vedomosti. Cieľom je reflektovať nadobudnuté informácie, skúsenosti a proces, ktorým sa k zážitkom a poznaniu počas aktivity dopracovali a zužitkovať ich skúsenosti v procese učenia sa v budúcnosti. Reflektovať je teda možné rovnako obsah (čo už žiaci o téme vedia, čo si potvrdili, čo vyvrátili, čo spresnili, na aké otázky stále



nepoznajú odpoveď, čo by ešte chceli o téme vedieť a pod.), ale tiež procesy (ako k týmto znalostiam dospeli, čo sa dialo počas učenia, ako sa im práca darila a vďaka čomu...). Proces reflexie uskutočňujú žiaci spoločne s učiteľom – prebieha interaktívne a spoločne. Nie je to teda hodnotenie práce žiakov učiteľom z pozície „autority“. Samotný proces reflexie by mal trvať tak dlho ako prebiehala samotná aktivita.

Medzi ďalšie metódy rozvíjania kritického myslenia R. Čapek (2015) zaraďuje brainstormingové metódy, ktoré smerujú k produkcii množstva nápadov za účelom vyriešenia určitého problému. Významným prvkom je prezentovanie a vzájomné ovplyvňovanie nápadov, kedy dochádza ku kreatívnemu prepojeniu účastníkov brainstormingu. Základným pravidlom je nekriticizovať nápady ostatných. Za brainstormingovú metódu považuje aj myšlienkové mapy, metódy „voľného písania“, clustering, a i. U brainstormingových metód je dôležité, aby činnosť, ktorá potom nadväzovala, využila potenciál získaných nápadov.

## Literatúra

- BIZNÁROVÁ, M. 2010. Psychosociálne faktory mediálnej komunikácie. In. *Sociálna prevencia*. roč. 5, 2010 č. 1.
- BLINKA, L. a kol. 2015. *Online závislosti*. Praha : Grada Publishing, 2015. 200 s. ISBN 978–80–247–5311–9.
- CÍLEK, J.: Viróza digitálnej demencie. In *Rodina a škola*. roč. 65, 2016. č. 9.
- ČAPEK, R. 2015. *Moderní didaktika*. Praha : Grada. ISBN 978-80-247-3450-7.
- DULOVICS, M. 2012. *Riziko vzniku mediálnych závislostí u žiakov základných a stredných škôl a možnosti ich prevencie z aspektu profesie sociálneho pedagóga*. Banská Bystrica : PF UMB, 2012. 94 s. ISBN 978–80–557–0424–1.
- DULOVICS, M. 2017. Participácia školských sociálnych pedagógov na prevencii online rizikového správania. In *SOCIALIA 2017. Participácia sociálnych pedagógov a iných pomáhajúcich profesií na prevencii a riešení sociálno-patologických javov u detí, mládeže a dospelých v krajinách V4 – súčasný stav, problémy a priority*.— Banská Bystrica : Belianum, 2017. ISBN 978-80-557-1331-1.
- EMMEROVÁ, I. – NIKLOVÁ, M. – DULOVICS, M. 2015. *Základy mediálnej výchovy pre sociálnych pedagógov a pedagógov*. Banská Bystrica : Belianum, 2015. 190 s. ISBN 978–80–557–0925–3.
- GREGUSSOVÁ, M. – DROBNÝ, M. 2013. *Deti v sieti*. eSlovensko, 2013. 112 s. ISBN 978–80–970676–6–3.
- KERACHER, M. 2017. #Status of Mind - Social Media and young people's mental health and well-being. Londýn: Royal Society for Public Health. Dostupné z: <https://www.rsph.org.uk/our-work/policy/social-media-and-young-people-s-mental-health-and-wellbeing.html>
- KONÍČKOVÁ, J. Metódy kritického myslenia a ich využitie v škole. Dostupné na: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/2651/metody-kritickeho-myslenia-a-ich-vyuzitie-v-skole>.
- LIVINGSTONE, S. – HADDON, L. 2009. EU Kids Online: Final Report. 2009. [online]. [cit.2019.03.29.] Dostupné na internete: [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf)

- NIKLOVÁ, M. 2019. Prevencia online rizikového správania zo strany sociálneho pedagóga a pedagogických zamestnancov v krajinách V4. In *Edukácia*. Vedecko-odborný časopis. Ročník 3, číslo 1, 2019.
- NIKLOVÁ, M. a kol. 2018. *Virtual Risk for Children and Youth and the Possibilities of Their Prevention in the V4 countries*. Banská Bystrica : Belianum. 162s. ISBN 978-80-557-1428-8.
- POLÁKOVÁ, E. a kol. 2013. *Internetová komunikácia, príležitosti a riziká*. Banská Bystrica : Belianum, 2013. 118 s. ISBN 978-80-557-0599-6.
- POSPÍŠILOVÁ, M. 2016. *Facebooková (ne)závislosť*. Praha : Karolinum, 2016. 136 s. ISBN 978-80-246-3306-0.
- SITA: PRIESKUM: Facebook, Snapchat, Instagram. Poradie obľúbeností sociálnych sietí mladých Slovákov, 2016. [online]. [cit.2018.12.29.]. Dostupné na internete: <https://www.pcrevue.sk/a/PRIESKUM--Facebook--Snapchat--Instagram--Poradie-oblubnosti-socialnych-sieti-mladych-Slovakov>
- TOMKOVÁ, J. a kol. 2015. *Príležitosti a riziká používania internetu deťmi*. Sociálna sieť Facebook: výskumná správa. Bratislava : VÚDPaP, 2015. 49s.
- VELŠIC, M. 2015. *Deti a rodičia v kyberpriestore* : výskumná správa. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky a Nadačný Fond Telekom, 2015. 18 s.

#### **Kontakt na autora**

doc. PhDr. Miriam Niklová, PhD.  
Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta UMB  
Ružová č. 13, Banská Bystrica 974 11, Slovenská republika  
e-mail: [miriam.niklova@umb.sk](mailto:miriam.niklova@umb.sk)

#### **SEKCIA Č.4: „PERSPEKTÍVY ROZVOJA A SOCIÁLNE ASPEKTY SPOLOČENSKY ZODPOVEDNÉHO PODNIKANIA“**

#### **SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ OBYVATEĽOV SR V ENVIRONMENTÁLNEJ OBLASTI**

Štefan Hronec - Jana Hroncová Vicianová - Martin Hronec, SR

**Príspevok je výstupom riešenia projektu VEGA 1/0651/17 *Koncipovanie inovatívneho synergického modelu spoločensky zodpovedného podnikania ako perspektíva uplatňovania zodpovedného podnikania v malých a stredných podnikoch v podiele 90 %.***

#### **Úvod**

Viacere krajiny sa už vážne zaoberajú problematikou trvalo udržateľného rozvoja z makroekonomického aspektu a problematikou spoločensky zodpovedného podnikania z mikroekonomického aspektu. Na globálnej úrovni môžeme hovoriť v súvislosti s udržateľným rozvojom najmä o Národných stratégiách udržateľného rozvoja, ktorých cieľom je zachovať rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov. Na lokálnej úrovni môžeme tento koncept charakterizovať ako neustály proces

**Názov:** *SOCIALIA 2019 „QUO VADIS SOCIÁLNA PEDAGOGIKA V 21. STOROČÍ?“*

**Vydanie:** prvé  
**Rozsah:** 337 strán  
**Náklad:** 120 ks  
**Formát:** A5  
**Vydavateľ:** Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici  
**Tlač:** Equilibria Košice

**ISBN 978-80-557-1646-6**